

Två vägar till samma mål

Kontrasterna av Richard Holbrookes och Carl Bildts
medlingssätt och strategier i Bosnien

Abstract

This study focuses on international mediation and mediation theory. The aim of the study is to bring into light, a critique on already existing mediation theory and the need to oversimplify generalisations and results. This study focuses on a comparison between Richard Holbrooke and Carl Bildt, and their roles' as mediators during the war in Bosnia and Hercegovina 1995. I have deliberately chosen two very different actors on the same case, to show that traditional belief on why the war ended is oversimplified and wrong.

This study uses Curran, Sebenius and Watkins paper on mediation as a template in defining how to use the criterias for analyzing a mediator. This means that the study has a theory-testing ambition, but also a theory-developing carracter since the elements of culture and personality ar added into the explanation of the mediators roles and the strategies that they undertook.

In the end the the result of this study is that there is no "one recipe" to how mediators should act, or to which type of mediator is the right on different conflicts. Instead the argument is that different strategies and different roles can coexist even in the same case. The simplification of existing mediation theory, especially on the Bosnian war is therefore wrong.

Nyckelord: Medling, Richard Holbrooke, Carl Bildt, Bosnien, Daytonavtalet
Antal tecken: 67 471

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och problemformulering	1
2	Teori	3
2.1	Medlingsteorier kring starka stater och regionala organisationer	4
3	Metod & material	5
3.1	Metod	5
3.1.1	Currans kriterier	6
3.2	Material	6
3.3	Tidigare forskning	7
4	Analys – Holbrooke vs Bildt	9
4.1	”Fundamental choices”	9
4.1.1	”Basic objectives” – tidspress och låga förväntningar	9
4.1.2	”Fundamental role” – färgad vs neutral	10
4.1.3	”Means of influence”	12
4.2	Strategier	13
4.2.1	”Coalition strategy” – ensam är stark/tillsammans är vi starkare?.....	13
4.2.2	”Process strategy” – fria tyglar och förvald strategi	15
4.2.3	”Issue strategy”	17
4.3	”Timing strategy”	18
4.4	Kulturella och personliga faktorer.....	19
4.4.1	Richard Holbrooke – från duva till hök	20
4.4.2	Carl Bildt – Värnplikt för Europa	22
5	Slutledning	24
6	Referenser	26

1 Inledning

I början av 90-talet utkämpades de blodigaste krigen i Europas historia, sedan andra världskriget. Efter Titos död höll Jugoslavien på att falla samman efter att delrepublikerna, en efter en, utropade självständighet. Som en följd av detta inleddes inbördeskrig på flera av dessa områden, varav det värsta av dem utspelade sig i Bosnien. Bosnien är ett land med tre stora befolkningsgrupper, och alla var i strid mot varandra (åtminstone till en början).

I inledningen gick EU (med hjälp av FN) i täten för att se till att deras egen ”bakgård” skulle säkras. En känd fras lyder ”this is the hour of Europe” och innebär att man både från amerikansk och europeisk sida ville att Europa själv skulle ta hand om sina problem. Det skulle dock visa sig lättare sagt än gjort, eftersom EU inte hade någon gemensam säkerhetspolitik och därför inte kunde utgöra någon egentlig press på de stridande parterna. Alltmedan kriget fortgick stod USA, världens enda ledande supermakt vid sidan och betraktade. Det krångliga beslutsfattandet på inrikesnivå samt rädslan över att en inblandning skulle leda till ett nytt misslyckande såsom Vietnamn ledde till att amerikanerna inte ville involveras i någon högre grad.

Flera fredsförslag lades fram under åren, bl.a. den så kallade Carrington-Cutler planen framlagd av EU och FN i mars 1992 som föreslog en delning av Bosnien grundad på etnicitet. USA som istället trodde på ett multietniskt Bosnien stöttade inte planen och tanken om att EU skulle ta täten i fredsarbetet samtidigt som USA gav understöd gick nu i stöpet (Glitman, 1996: 70). Striderna fortsatte i Bosnien, fredsförsök efter fredsförsök havererade och det blev uppenbart att det internationella samfundet inte kunde stå enade i fredsförsök utan motarbetade varandra, vilket i sin tur utnyttjades av de stridande parterna. 1995 började man dock från det internationella samfundets sida koordinera sig något i uppgiften, och nu skickades en svensk som skulle efterträda Lord Owen som EU:s chefsförhandlare. Kort därefter klev USA på allvar in i spelet när man skickade in Richard Holbrooke som sin medlare i konflikten.

1.1 Syfte och problemformulering

I juni 1995 utsågs Carl Bildt till Europeiska Unionens fredsmäklare, efter att kriget i Bosnien pågått i över tre år. I augusti samma år steg även USA in i medlarrollen, genom Richard Holbrooke. Två män med väldigt olika bakgrunder, olika arbetsmetoder, resurser och väldigt olika förutsättningar fick en och samma uppgift, att uppnå det ingen hade lyckats dittills, fred i forna Jugoslavien.

2004 skrev Curran, Sebenius och Watkins sin jämförande fallstudie: "Two Paths to Peace: Contrasting George Mitchell in Northern Ireland with Richard Holbrooke in Bosnia-Hercegovina". I denna jämförs två olika konflikter som lösts genom två olika typer av medlingsstrategier och olika förutsättningar. Jag vill i min studie istället analysera en och samma konflikt, med två olika typer av medlare, med olika förutsättningar, metoder och medel. Curran & co. menar att anledningen till varför deras två analysfall lyckades var eftersom olika typer av konflikter kräver olika medlare, olika medlingsroller och olika strategier, för att de skall lyckas. De hävdar att Holbrookes roll och strategier passade för just Bosnien-konflikten, medan Mitchells roll passade för just Nordirland-fallet (Curran m.fl., 2004: 531). Jag vill istället hävda att det krävdes en roll som Holbrooke intog, men även en som Carl Bildt intog för att lösa konflikten. Mitt syfte är att påvisa skillnader och likheter mellan dessa medlare och jämföra dem, samt visa att det krävdes mer än ett sätt för att det skulle lyckas, dvs. visa att komplexiteten är större än vad som vanligtvis antas på detta område.

Mina frågeställningar lyder således som följande:

- Vilka skillnader och likheter uppvisar medlarna vad gäller medlingsätt och strategier?
- Räcker det egentligen med att analysera Holbrooke för att se varför man fick till stånd en varaktig fred?

Dessa frågor vill jag besvara genom att använda mig av Currans teorier i fallstudien av Bosnien och Nordirland. Jag kommer även att använda mig utav mer generella medlingsteorier samt undersöka kulturella och personliga faktorer som kan ha spelat en viktig del i medlarnas arbete. Utgångspunkten är dock Currans artikel och tillvägagångssätt.

2 Teori

Min uppsats är av empiriskt art i den bemärkelsen att studien försöker förklara hur någonting är och varför det är så (Lundquist, 1993: 81). Ambition är att besvara frågeställningen genom att använda mig utav existerande medlingsteorier, och i synnerhet genom att använda mig utav kriterier som Curran m.fl. lägger fram i sin artikel från 2004. Medan de valde två olika konflikter med olika typer av medlare och hävdar att dessa medlare passade bra på just dessa konflikter, har jag valt att använda mig av ett och samma fall, med två olika medlare. Detta för att visa att det ibland kan behövas olika medlartyper på samma fall och att det inte behöver finnas "en rätt" sorts medlare. Detta gör att min uppsats blir teoriprovande till sin karaktär. Jag avser dock att även lägga till vissa kriterier som Curran m.fl. inte behandlar. Jag vill exempelvis även lägga en viss tyngd åt Bildts respektive Holbrookes bakgrunder, både personliga och kulturella. Den ene amerikan, den andre svensk. Detta gör att studien även får en teoriutvecklande karaktär. Jag inser problemet med denna ambition, eftersom förklaringssyftet inte kan prövas (Esaiasson, m.fl. 1999: 41).

Ur en ontologisk synvinkel är min uppsats realistisk i den bemärkelsen att jag antar att det finns en verklighet "därute" oberoende av betraktaren (Lundquist, 1993: 67). Ur en epistemologisk synvinkel hävdar realismen att denna verklighet inte alltid är direkt observerbar, då det finns djupt undångömda strukturer som antingen ger en skev bild eller inte går att avslöja (Marsh & Furlong, 2002: 30). Även om vi inte kan observera och förklara dessa strukturer är det dock viktigt att försöka avslöja och beröra dessa punkter, om än med vetskapen att man inte kommer fram till ett slutgiltigt svar. Marsh & Furlong hävdar att:

"First while social phenomena exist independently of our interpretation of them, our interpretation/understanding of them affects outcomes. So, structures do not determine; rather they constrain and facilitate. Social science involves the study of reflexive agents who interpret and change structures" (Marsh & Furlong, 2002: 31).

Medlingsteorier, liksom mitt eget bidrag till dessa, är ofta aktörscentrerade. Man analyserar oftast stater eller enskilda personers agerande som medlare, liksom jag kommer att göra med Bildt och Holbrooke. Detta blir ett metateoretiskt problem, eftersom strukturen ofta glöms bort eller negligeras medvetet för att göra det lättare för sig själv. Vi måste exempelvis ha i åtanke att USA, under Bosnienkriget och efter kalla kriget stod som en ensam hegemon med en ledande ekonomi och hade på så sätt makten att använda både morot och piska. EU å andra sidan befann sig i ett läge där kalla kriget hade tagit slut, och man kunde börja föra en mer aktiv gemensam politik. Dock hade man inget som ännu liknade en genomsam säkerhets- och utrikespolitik och inga medel att som USA använda morot och piska. På så sätt formas också Bildts och Holbrookes egna strategier och metoder i deras medlarroller väldigt kraftigt. Aktörers egen frihet finns där,

men existerar endast under förutbestämda förhållanden skapade av strukturen (McAnulla, 2002: 280).

McAnulla redovisar för Giddens såkallade "structuration theory", där aktörer faktiskt kan förändra eller återskapa strukturen (McAnulla, 2002: 279). Med detta i åtanke kan man exempelvis hävda att EU:s tillkortakommanden vid Bosnienkriget och behovet av att ha ett starkt USA som använde sina medel, gjorde att EU efteråt bestämde sig för att etablera en gemensam säkerhetspolitik.

Min uppsats kommer som jag redan nämnt att vara något aktörscentrerad, men jag kommer även att försöka få med vikten av struktur, inte minst den sista delen av arbetet där jag undersöker Bildts respektive Holbrookes personliga och kulturella bakgrunder. Deras etniska bakgrunder och personliga upplevelser torde ha spelat en betydande roll i deras agerande, liksom det faktum att medlarna representerar två olika aktörer: den ene en supermakt och den andre en regional organisation.

2.1 Medlingsteorier kring starka stater och regionala organisationer

En medlare har möjligheten att som Carnevale benämner det: "mediate from strength" (Carnevale, 2002: 26). Carnevale delar upp medlarens "styrka" i två delar, nämligen "Strategic strength" och "tactical strength" (Carnevale, 2002: 28). Den innefattar sådan makt som medlaren tar med sig till förhandlingsbordet såsom legitimitet, informationsmakt, expertis, förmågan att använda "piskan" och "moroten", etc. Den andra typen innefattar istället olika taktiker som medlaren använder sig av, såsom kontroll av information, kontrollera bilden av "den andre", osv. Ofta är denna typ av medling där medlaren använder sig av både hot och belöning, och är kapabel att backa upp dessa med konkreta åtgärder, förknippade med starka medlare såsom USA.

Vad gäller regionala organisationer såsom EU är medlingsfrågan lite mer komplicerad. Detta eftersom sådana organisationer måste ta hänsyn till samtliga medlemmars önskan och man har ofta svårare att fatta beslut kring dessa frågor, då det är medlemsstaternas egenintresse som spelar roll här (Zartman, 2002: 81). Därför är också inflytandet och förmågan att utföra påtryckningar på parterna mer begränsade än när enskilda stater och särskild starka stater agerar medlare. Enligt Zartman är dessa medel för regionala organisationer följande fyra: förmågan att bidra med en lösning, skifta "vikten" genom att skapa relationer med parterna, övertalning samt belöning (ibid.).

3 Metod & material

3.1 Metod

Min uppsats kommer att vara en komparativ fallstudie till arten. Den är även kvalitativ i den bemärkelsen att den inte bygger på någon analys med statistik. Komparationen kommer att behandla två olika fenomen, något som Lundquist benämner "chockkomparation" (Lundquist, 1993: 102). Med detta innebär att jag jämför två väldigt olika typer av medlare, Bildt och Holbrooke, varav den ene representerar en supermakt och den andre en regional organisation där medlemsstaterna fortfarande ser efter sina egna intressen främst. Dessutom finns det även kulturella och personliga skillnader mellan dessa två medlare, allt detta för att visa komplexiteten kring felaktigt förenklande antaganden om medlingsteorier.

Jag är medveten om problemet med fallstudier, att alltför långtgående slutsatser och generaliseringar kan bli problematiska (Esaiasson m.fl. 1999: 120). Jag inser att jag inte kan komma fram till "en sanning" kring den rätta sortens medling, och detta är heller inte mitt mål. Med detta sagt vill jag även påpeka att generaliseringar inte är omöjliga vid fallstudier. Tvärtom är generalisering eftersträvansvärt och det som driver forskningen. Man måste dock vara försiktig i sina påståenden och slutsatser.

Genom att använda mig utav redan etablerade kriterier för komparation av två medlare, dvs. Currans kriterier har jag fått en operationalisering som gör det möjligt för mig att mäta mina resultat och identifiera begreppet kring medlarroll. Att jag använder en redan etablerad mätningmetod för att jämföra de olika medlarrollerna torde hjälpa mig kring frågan om validitet. Reliabiliteten anser jag vara god, i Holbrookes fall, eftersom Curran redan gjort en sådan analys. Problemet kan uppstå när jag skall överföra metoden till att analysera även Bildt. Hur precis blir mätningen egentligen när jag överför kriterier som användes till ett annat fall? Det jag kan göra är att så noggrant som möjligt försöka efterlikna sättet som Curran har använt kriterierna på och att vara så öppen som möjligt med mina resultat. Dessutom hävdar exempelvis Lundquist att: "Vid operationalisering måste validiteten alltid komma i första hand" (Lundquist, 1993: 99). Här nedan följer en redogörelse för Currans kriterier som används vid komparationen mellan Mitchell och Holbrooke.

3.1.1 Currans kriterier

Curran, Sebenius och Watkins lägger i sin artikel fram några kategorier som skall finnas vid en analys av Mitchells samt Holbrookes medlarroller. För att kriterierna inte skall tappa sin riktiga innebörd väljer jag att inte översätta dem till svenska. Dessa är:

- *Basic objectives*: "At first blush, seeking to foster an agreement among the warring parties might appear to be the obvious basic objective, but more subtle goals are possible: transforming relationships, modeling a more constructive process, delaying the conflict, and others" Curran – Sebenius – Watkins, 2004: 516).
- *Fundamental role*: "(e.g., neutral, advocate for one party or outside player, etc.)" (ibid.).
- *Means of influence*: "Third they have to consider their best *means of influence* on the situation (e.g., forceful, persuasive, facilitative, and so forth)" (ibid.).
- *Coalition strategy*: "Along with these three key choices, the third party must, at least implicitly, formulate a strategy to form a "winning coalition" on behalf of the chosen objective. Supporting this *coalition strategy* are three concurrent and overlapping strands:" (ibid.).
- *Process strategy*: "a *process strategy* with respect to the substantive choices of process for the mediation" (ibid.).
- *Issue strategy*: "An *issue strategy* with respect to the substantive aspects of the agreement sought" (ibid.).
- *Timing strategy*: "a *timing strategy* with respect to the timing of their efforts" (ibid.).

Jag vill använda mig utav dessa etablerade teoretiska verktyg i min undersökning för att analysera Bildt och Holbrooke som medlare. Utöver detta vill jag även lägga till Bildt och Holbrookes personliga och kulturella bakgrunder som en tänkbar förklaringsfaktor till olika handlingar och positioner i deras medlingsroll. Det personliga tas väldigt kort upp i Currans artikel, men jag vill gå närmare in på medlarnas personliga och kulturella bakgrunder som en förklaring på de olika positioner man tog.

3.2 Material

Jag kommer i min uppsats att använda mig av såväl primär- som sekundärkällor. Primärkällorna är självfallet en minoritet och består av Carl Bildts respektive Richard Holbrookes biografier "Uppdrag fred" och "To end a war", som jag kommer att använda flitigt i min analys i brist på andra källor som ger samma

inblick. Primärkällorna ger förhoppningsvis både validitet och reliabilitet till analysen, då dessa böcker avslöjar motiv och metoder som medlarna haft, något som annars är väldigt svåråtkomligt för utomstående att få tag på.

Självfallet finns det alltid risker med att tillförtro sig alltför mycket på påståenden och kommentarer gjorda av medlarna själva i efterhand. Jag har dock vägt för och nackdelar och beslutat att fördelarna väger tyngre, i synnerhet eftersom man ofta kan jämföra en och samma händelse i de två böckerna och se hur författarna förhåller sig till detta och hur deras tankar varit. Tidsmässigt ligger också böckerna rätt, i den meningen att bägge är utgivna 2-3 år efter Daytonavtalet och är första upplagor. Detta gör att långt efterkonstruerade tankar och motiv från medlarnas sida inte är särskilt troliga, då händelsen fortfarande var färsk. Biografierna torde fungera som ett gott sätt i att försöka komma ner på det som Lundquist benämner ”informationsplanet”, dvs. aktörernas medvetna motiv och verklighetsuppfattning (Lundquist, 1993: 111). Detta eftersom det i sådana privata dokument som dessa, inte finns någon anledning för aktörerna att dölja sina motiv eller uppfattningar, i synnerhet då bägge böckerna gavs ut efter att aktörerna lämnat posterna i fråga (Bildt hade återgått till svensk politik, och Holbrooke hade ”dragit sig tillbaka”).

Genom sekundärkällor skrivna av andra forskare kring ämnet hoppas jag styrka mina slutsatser och få hjälp i tolkningar av aktörerna. Dessutom är exempelvis Currans studie något av en mall för hela denna uppsats. Första delen av min analys kommer dock med några få undantag endast bestå av Bildts och Holbrookes självbiografier, samt Curan, Sebenius och Watkins studie.

3.3 Tidigare forskning

Tidigare forskning inom ämnet medling och konflikten i Bosnien är inte svår att hitta. Forskare har ända sedan konflikten började varit fascinerade av det internationella samfundets politiska oförmåga/ovilja att få ett stopp på övergrepp, tortyr och mord i det forna Jugoslavien. Mycket har skrivits om EU:s misslyckande i det som skulle bli ”the hour of Europe”, men som istället blev tomma löften och hot samt interna splittringar EU-länderna emellan (Crocker – Hampson – Aall, 2002: 248).

USA å sin sida har också fått kritik, då man fram till augusti 1995 var väldigt passiva i konflikten och att man dessutom inte stöttade den såkallade Vance-Owen planen (framtagen av EU och FN), samtidigt som man själva inte hade någon egen plan eller engagerade sig tillräckligt i konflikten (Glitman, 1996: 70; Mønnesland, 1993: 56).

Även aktörerna i form av medlare har analyserats i tidigare forskning och kommenterats. Det vanliga synsättet är att man ser Holbrooke som ”den som bringade fred”, medan Carl Bildt ofta tillskrivs en mycket mindre roll än sin amerikanske motpart (vilket ibland leder till problem, eftersom det innebär att jag inte får så stor spridning i källorna när jag analyserar Bildt). Pauline Neville-Jones som själv var närvarande under Daytonförhandlingarna hävdar exempelvis att:

”The Russian negotiator, Deputy Minister Igor Ivanov, was accorded a status on a par with Bildt and both he and Bildt were in theory equal to US negotiator Richard Holbrooke – but only in theory. This elaborate American construction enabled the US negotiator, supported by a very large team, to organise the agenda and run the negotiation as he wished, with the acquiescence of the rest. They were informed but not consulted, and their primary goal was to assist as far as needed, witness and ratify the outcome. But they were not to interfere.” (Neville-Jones, 1996: 48).

Holbrooke å andra sidan anses vara den som fick till ett stånd fred, något som bl.a. speglas i Currans studie där man jämför Mitchells taktik som medlare i Nordirland och Holbrookes strategier i Bosnien, som två medlare som lyckades med sina uppgifter. EU:s medlare Carl Bildt har ingen roll överhuvudtaget i undersökningen.

Det jag vill göra, dvs. en analys snarlik till den av Curran och med dessa kriterier, verkar vara ett relativt outforskat område, då det råder enighet i att USA var de som egentligen fick slut på kriget. Genom detta anser jag att man ofta förenklar verkligheten i större utsträckning än vad som egentligen var fallet.

4 Analys – Holbrooke vs Bildt

I detta kapitel analyseras Bildts och Holbrookes roller och strategier som medlare under konflikten, enligt Curran, Sebenius och Watkins modell. I första delen av kapitlet tittar jag närmare på det som de kallar ”Comparisons of fundamental choices”, dvs. vilka mål medlarna hade (basic objectives), vilken roll de intog (fundamental role), samt vilka medel för inflytande medlaren hade till sitt förfogande (means of influence). Därefter kommer del två av kapitlet jämföra strategier som medlarna använt. Detta analyseras enligt Currans kriterier: ”coalition strategy”, ”issues strategy”, ”process strategy” och ”timing strategy” (Curran – Sebenius – Watkins, 2004: 516). Den tredje och sista delen av kapitlet är den teoriutvecklande delen, där jag går djupare in på medlarnas kulturella och personliga bakgrunder, som en tänkbar komplimenterande förklaring.

4.1 ”Fundamental choices”

4.1.1 ”Basic objectives” – tidspress och låga förväntningar

Richard Holbrookes övergripande mål var att få slut på kriget och dödandet till vilket pris som helst, och detta ville han göra snabbt. Curran menar att det viktiga för Holbrooke var att få resultat, dvs. en fred, och hur denna såg ut och dess hållbarhet var av sekundär betydelse (Curran – Rosegrant – Watkins, 2004: 519). Det som gjorde att Holbrooke hade så bråttom med att få någonting gjort var den inrikespolitiska pressen på Clintonregeringen att få till stånd en fred som innebar så liten amerikansk militär inblandning som möjligt samtidigt som att amerikanska trupper inte skulle behöva sättas in i regionen.

Carl Bildt ville även han få ett slut på kriget. Skillnaden är att han i motsats till Holbrooke inte hade den stora pressen på att få fram resultat: ”Och nu – de första dagarna i juni 1995 – stod jag beredd att ta mig an ett uppdrag som jag var föga förberedd för och som snart sagt alla sade var dömt att misslyckas” (Bildt, 1997: 31). Han var fast besluten att göra en insats, trots att han gav sig in ett arbete som han inte hade erfarenhet av tidigare - Balkan.

Bildt klev in i handlingen under en ytterst svår period, då alla försök att mäkla fred dittills hade misslyckats och stark kritik hade riktats mot det internationella samfundet för att man inte var samspelade, utan lät interna splittringar stå i vägen för fred (inte minst inom EU). Därför medlade han inte endast mellan de stridande

parterna, han rapporterade samtidigt till EU och kontaktgruppen, för att vara säker att det internationella samfundet inte skulle förbli splittrat. Man skulle nästan kunna säga att hans grundläggande mål var att medla på två håll.

4.1.2 ”Fundamental role” – färgad vs neutral

Richard Holbrooke intog en roll som speglade amerikansk politik vid tillfället. Rollen var inte helt neutral då man favoriserade Bosnienmuslimerna och var försiktiga med att utöva alltför starka påtryckningar på dem. Holbrooke hade ett väldigt starkt mandat för sitt handlande, och hade makten att både straffa och belöna. ”He and his team became ’active engineers’ in the process to meet a clear national interest of the U.S to stop the violence as expeditiously as possible” (Curran – Sebenius – Watkins, 2004: 517).

Enligt Curran m.fl. agerade Holbrooke både som en problemlösare men också som en manipulatör. Ett exempel på det sistnämnda är att Milosevic hela tiden pressade Holbrooke på lättnader i ekonomiska sanktioner, varpå han hela tiden svarade att det inte gick att ordna. Detta var ett medvetet drag från Holbrookes sida eftersom han ville spara detta till en eventuell fredskonferens (Curran – Sebenius – Watkins, 2004: 518).

Holbrooke och hans kollegor intog även andra roller, såsom när Kroatiens ledare Tudjman och Bosnienmuslimernas president Izetbegovic enades om att hålla samman den såkallade federationen (dvs. att muslimer och kroater inte skulle kriga mot varandra, utan tillsammans bekämpa Bosnienserberna). Efter ett sådant möte gjorde Holbrooke uttalande om vad parterna kommit överens om, så att det skulle se ut som om USA pressat parterna till överenskommelse (Holbrooke, 1998: 166). Man agerade alltså som en slags ”skuldtagare” från Holbrookes och USA:s sida så att presidenterna inte skulle kunna kritiseras för eftergifter på hemmaplan. ”As usual, the leaders wanted to leave the impression that the Americans had pressured them to do what they probably would have done anyway” (ibid.).

Enligt Curran, sebenius och Watkins hade Holbrooke en inte alltför smickrande bild av politiker från Balkan och hävdade att de var brottslingar, mördare och representerade små länder med rörelser som ligger bakåt tiden (Curran – Sebenius – Watkins, 2004: 518). I boken fortsätter Holbrooke: ”An aspect of the Balkan character was revealed anew: once enraged, these leaders needed outside supervision to stop themselves from self-destruction” (Holbrooke, 1998: 165).

Carl Bildts roll speglade förväntningarna av en medlare från en regional organisation. Han hade inte Holbrookes möjligheter att använda sig av morot och piska, utan fick nästan förlita sig på att försöka övertala parterna om att fred var till ömsesidig fördel för alla parter. Bildt hade även en något förvirrande roll i början av sitt uppdrag:

”de Charette underströk att det inte bara handlade om att efterträda Owen som EU-ordförande i ICFY. Vad som behövdes var en mycket närmare samordning, där man från

européisk sida ville att jag skulle uppträda som representant för hela den s.k. kontaktgruppen, alltså även USA och Ryssland” (Bildt, 1997: 28).¹

Detta förändrades dock självklart när USA steg in i rollen, men hans oklara mandat gjorde också att hans medlingsmöjligheter ibland hämmades.

Till skillnad från Holbrooke kunde Carl Bildt vara neutral i sin medlarroll som syftade att nå överenskommelse mellan parterna. Bildt skriver exempelvis: ”Att våra grundläggande sympatier låg på den bosniska sidan innebar ju inte alls att vi inte skulle behöva pressa också denna sida till smärtsamma eftergifter för att göra freden möjlig” (Bildt, 1997: 50). Detta bevisade han när han starkt fördömde den kroatiska offensiven i Knin som ledde till att tusentals serber tvingades fly från området. Det hårda fördömandet från Bildts sida ledde även till att han fick ansträngda relationer till Kroatens president Franjo Tudjman. Å andra sidan visade han för samtliga stridande parter att han hade intagit en neutral roll, där ingen skulle särbehandlas. Han spenderade många timmar åt att tala även med den bosnienserbiska ledningen, till skillnad från Holbrooke som med några få undantag endast förhandlade med Milosevic.

Väl i Dayton fokuserade Carl Bildt främst på konstitutionen och dess innehåll, något som var svårt eftersom alla parter mest fokuserade på kartan (som för övrigt Holbrooke hade hand om). Även här hade han dock ett oklart mandat, då han formellt var likställd med Holbrooke, men Neville-Jones hävdar att:

”The three West Europeans, headed by their Political Directors – Wolfgang Ischinger, Jacques Blot and myself – with small teams limited to eight each, were nominally subordinated to Carl Bildt who, however, had no direct authority over them.” (Neville-Jones, 1996: 48).

När Daytonförhandlingarna var inne i sin mest kritiska fas och var nära att stängas ner gjorde Bildt dock några utspel som kan ha haft en betydande roll för utgången. Dayton hade vid det här laget gått in i en fas där allt hade låst sig och amerikanerna var beredda på att stänga ner. Bildt hade talat med Bryssels EU-ministrar och fått budskapet att man inte ville avsluta förhandlingarna. Han bestämde sig här för att utnyttja detta, då han förde en slags ”shuttle-diplomacy” med de tre ledarna Izetbegovic, Tudjman och Milosevic, varpå han berättade vad som sagts från EU:s sida, men tillade att den Europeiska Unionen var enig i att någon ny fredsförhandling i Europa eller någon annanstans inte skulle äga rum om Dayton misslyckades (Bildt, 1997: 227). Detta var inte riktigt sanningen, men här hade Bildt ställt ledarna inför ett dilemma (i synnerhet den bosniska ledningen som inte upplevde påtryckningar från USA:s sida), att fortsätta med diplomati och eftergifter, eller åka hem och fortsätta ännu en hård vinter av strider, som ingen av parterna egentligen skulle klara av.

---

¹ ICFY: International Conference on the Former Yugoslavia, en organisation upprättad av EG och FN 1992 för att medla i konflikten i före detta Jugoslavien.

4.1.3 ”Means of influence”

Richard Holbrooke hade en väldigt hård attityd under sin korta period som medlare i Bosnien, där han försökte få till stånd ett avtal till vilket pris som helst. Curran, Sebenius och Watkins hävdar att:

”In the language of negotiation, it was a best alternative to a negotiated agreement (BATNA)-focused approach of lowering the value of no-agreement alternatives and influencing the dynamics to impose everhigher costs on the various parties who refused to play” (Curran – Sebenius – Watkins, 2004: 519).

Till sin hjälp att genomföra detta hade Holbrooke full uppbackning av USA och till viss del även NATO, varav han kunde manipulera situationen genom att hota med bombningar och locka med hävande av sanktioner. Det som slutligen fick serberna att snabbare börja arbeta för en fredslösning var att Holbrooke bevisade att han inte endast hotade med bombningar utan även kunde leverera. Detta gjorde att den kroatiska och muslimska federationen fick en mer symmetrisk utgångsposition i förhandlingarna, eftersom man hade börjat pressa tillbaka de bosnienserbiska trupperna.

På minussidan hade man dock ett problem. Man vågade inte pressa muslimerna alltför hårt till att göra eftergifter, vilket under Dayton ledde till stora bekymmer då muslimerna flera gånger, stärkta av sina militära framgångar innan inledandet av förhandlingarna, agerade lite som en spoiler.

Carl Bildt hade till skillnad från sin amerikanske motpart inte makten att hota med våld, eftersom EU inte hade någon gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Han hade inte heller någon vidare möjlighet att förhandla fram ”belöning” åt EU:s vägnar. Det Bildt istället fokuserade på var att försöka förhandla fram något som alla i slutändan kan acceptera. Detta betydde att man även skulle lyssna på bosnienserbarna.

Medlen till inflytande var inte många för Bildt. Han hade dock något som hans amerikanske motpart saknade, och det var att han verkade opartisk. Ett exempel på detta är när han starkt fördömer den kroatiska offensiven i området Krajina som var serbbebott. Bildt skriver exempelvis:

”I huvudstäder kunde det vara lätt att tycka att man kunde ”ge igen” mot serberna. Srebrenica låg bara några veckor tillbaka, och just nu började uppgifterna om massakrerna där bli allt tydligare och allt hemskare. Men dessa fattiga serbiska bönder från Krajina var inte de som hade begått illdåden i Srebrenica...Krig drabbar i långt högre grad de oskyldiga än de skyldiga. Och det tyckte jag att man i skrämmande hög grad negligerade när man valde att vända bort blicken inför det som nu höll på att ske” (Bildt, 1997: 120)

Denna neutralitet kunde Bildt utnyttja till sin fördel vid förhandlingar eftersom det gav honom trovärdighet, som han i sin tur sedan kunde använda i flera kritiska ögonblick genom att exempelvis (som redan nämnts) manipulera de tre Balkanledarna vid slutfasen av Daytonförhandlingarna, när allt verkade hopplöst. Neutraliteten verkar ha förbättrat Bildts övertalningsförmåga i vissa kritiska ögonblick.

För övrigt agerade Bildt som något av en koordinator. Han försökte agera länk mellan USA och Europa, när USA steg in i spelet. Samma sak försöker han med mellan världssamfundet och serberna, när det står klart att militära åtgärder skulle tas mot serberna: ”Vid halvtvåtiden ringde jag Milosevic i Belgrad. Jag förklarade för honom att han måste inse att det skulle bli ett ”substantiellt militärt svar” på granatattacken i Sarajevo, men att vi samtidigt var inställda på att med så stor kraft som möjligt föra den politiska processen framåt” (Bildt, 1997: 149). På detta sätt gick Bildt en balansgång mellan de olika aktörerna, hålla alla parter informerade, samt ta fram information och förbereda för Holbrooke.

4.2 Strategier

4.2.1 ”Coalition strategy” – ensam är stark/tillsammans är vi starkare?

Richard Holbrooke hade en strategi, som enligt Curran, Sebenius och Watkins, gick ut på fyra saker. För det första ville han göra beslutstagandet mellan USA, Nato och EU enklare genom att disintegrera dessa från FN. Detta gjorde han för att slippa ett godkännande av både Nato och FN vid eventuella beslut om Natobombningar (Curran – Sebenius – Watkins, 2004: 519).

För det andra försökte Holbrooke förenkla, för att på så sätt utnyttja, fragmenteringarna på Balkan. Han lyckades t.ex. få bosnienserberna att skriva under det så kallade ”patriarkpappret” som innebar att Milosevic skulle vara den som förhandlar åt samtliga serber. Detta innebar att man nu endast behövde pressa Milosevic och man behövde inte heller förhandla med de ”ökända” bosnienserbiska ledarna Karadzic och Mladic. Förutom detta manade även Holbrooke på, för muslim-kroatiska federationen (trots att muslimer och kroater ibland stod längre ifrån varandra än med serber), som ytterligare ett led i att förenkla fragmenteringarna.

För det tredje försökte man pressa serberna hårt så att den dominant position de hade skulle försvagas. Han manade på både kroater och muslimer att återerövra mark, allt för att man skulle ha ett läge där den kroat-muslimska federationen erhöll 51% av marken medan bosnienserberna hade 49%:

”I urged Tudjman to take Sanski Most, Prijedor, and Bosanski Novi – all important towns that had become worldwide symbols of ethnic cleansing. If they were captured before we opened negotiations on territory, they would remain under Federation control – otherwise it would be difficult to regain them in a negotiation” (Holbrooke, 1998: 160).

Slutligen, när federationen väl hade hamnat i det läge Holbrooke och USA tyckte var tillfredsställande, försökte man isolera dem så att man hade ett så kallat ”mutually hurting stalemate” till Daytonförhandlingarna, där ingen längre kände

att de kunde vinna något på fortsatt krigande (Curran – Sebenius – Watkins, 2004: 520).

Richard Holbrooke ville alltså minimera antalet parter inblandade, och han hade själv endast ett litet team som t.o.m. avrådde parter från att kommunicera direkt med varandra, då man ville vara en mellanhand på informationen och på så sätt utnyttja den (ibid.).

Carl Bildt utgick ifrån en annan position än Holbrooke. Bildt försökte hela tiden att involvera och informera alla parter om hur läget såg ut och vad som behövdes göras. På många sätt hade han en strategi som var motsatsen till Holbrookes. Bildt ville sammanlänka och samkoordinera EU med USA och även Ryssland, då han till en början var representant för hela den såkallade kontaktgruppen. När sedan USA steg in i spelet genom Holbrooke fortsatte Bildt att informera och upprätta kanaler till huvudstäder både i Europa och utanför. Dessutom hade han ett nära samarbete och vänskapligt förhållande till Thorvald Stoltenberg, som agerade som den andre ordföranden i ICFY, som representerade FN:s generalsekreterare. På så sätt hade Bildt även ett mycket närmare samarbete med FN än sin amerikanske motpart.

Bildt var även av en annan åsikt vad gäller fragmenteringarna på Balkan. Det långtgående kriget och personliga erfarenheter av massflyktingar från Balkan, när han var statsminister i Sverige, gjorde att han förstod att en långvarig fred inte kunde byggas om man exkluderade en grupp. Därför upprättade han kanaler till bosnienserbiska ledare, för att även höra deras version och förhandla med dem, vid sidan av Milosevic (Bildt, 1997: 59). När andra europeiska ledare motsatte sig ett sådant tillvägagångssätt, såsom den tyske utrikesministern Klaus Kinkel, som inte ville föra förhandlingar med bosnienserberna, argumenterade Bildt emot: ”Jag erinrade om att man i kritiska krigslägen inte får sky några kontakter alls...Klaus Kinkel ändrade inte åsikt, men förklarade att han ändå skulle vara lojal mot beslutet” (Bildt, 1997: 69).

Bildt manade inte heller på den muslimska och kroatiska federationen till att erövra mark innan förhandlingarna, utan fördömde snarare kroatiska övergrepp på serber. Han såg dessa övergrepp som lika hemska som de serberna hade utfört i Srebrenica, och fördömde därför, som tidigare nämnts, kroatiska offensiv mot Knin området väldigt starkt. Detta eftersom han tänkte på de humanitära katastrofer som följde sådana offensiver, till skillnad från Holbrooke som i högre grad tänkte militärt.

På många sätt var alltså Carl Bildt en motpol till Richard Holbrooke. Medan den senare ville involvera så få som möjligt och ha tillgång till all information för att på så sätt manipulera utgången, utgick Bildt ifrån en strategi som involverade EU, USA, Ryssland och FN, och att alla dessa parter skulle vara väl koordinerade (Bildt, 1997: 67).

4.2.2 ”Process strategy” – fria tyglar och förvald strategi

Richard Holbrooke var auktoritär i sitt ledarsätt och litade på få, därav hans lilla stab. Det handlade inte så mycket om en väl förbered plan som man utgick ifrån, utan man hade istället väldigt fria tyglar från den amerikanska regeringens sida. Detta gjorde att man istället för att ha en klar strategi, hittade på allteftersom. Curran – Sebenius och Watkins menar exempelvis: ”He apparently worried very little about explicitly defining a clear strategy for the negotiation process and disliked sharing his thoughts with others outside of his team” (Curran – Sebenius – Watkins, 2004: 521). Även Holbrooke själv skriver i sin biografi: “If we can get a cease-fire, we’ll take that. If we can get some more constitutional principles, we’ll take them. If we can settle Sarajevo we’ll do it. We’re inventing peace as we go” (Holbrooke, 1998: 175).

Holbrooke skydde inga medel för att nå sina mål och höll framsteg och åtgärder hemliga även för den såkallade kontaktgruppen. Han litade inte på att någon annan än amerikanerna själva kunde bringa fred. Européerna hade tillsammans med FN redan fått sin chans, men misslyckats gång på gång. Holbrooke ville nu göra det på sitt sätt. I förberedelserna av Dayton lyckades han t.ex. utesluta FN från fredsförhandlingar som inte gällde östra Slavonien, trots att man från FN:s sida krävde att få vara en fjärde ordförande, vid sidan av USA, EU och Ryssland. Han instruerade Madeleine Albright (som då jobbade som USA:s FN ambassadör) att minimera FN:s roll, eftersom en större sådan endast skulle komplicera förhandlingarna ytterligare (Holbrooke, 1998: 201-202). Även Bildt själv fick erfara Holbrookes auktoritära stil. Stoltenberg skriver:

”Carl forhandlet hardt og seriøst, og han kom tilbake med resultater som han mente tilfredstilte det oppdrag han hade fått. Men hver gang han fikk nye innrømmelser fra Milosevic hevet amerikanerne sine krav enda et hak. Og snart ble hele prosjektet overkjørt av begivenhetenes gang” (Stoltenberg & Eide, 1996: 337).

Holbrooke använde även pressen som verktyg för att få fram budskap till parterna inblandade. Mitt under sin ”shuttle diplomacy” i Bosnien tog han och hans medarbetare en ”långhelg” där man medlade mellan en annan långt utdragen konflikt, nämligen den mellan Grekland och Makedonien, som gällde Makedoniens rätt till namn och flagga (Curran – Sebenius – Watkins: 2004: 522). Grekland hade påfört ekonomiska sanktioner mot Makedonien 1994, eftersom man ansåg att det nya landet utgjorde ett direkt hot mot greklands identitet och kultur. Över en natt lyckades Holbrooke och hans team lösa frågan och fick fram ett dokument som bägge sidor skrev under. (Holbrooke: 1998: 121-125). På så sätt löste man ännu en konflikt i regionen som hotade säkerheten, och skickade samtidigt en klar signal till parterna inblandade i Bosnienkriget: USA var en stormakt som kunde få saker att hända.

Carl Bildt var allt annat än auktoritär i sin ledarstil. Detta berodde till stor del på att han inte hade samma fria tyglar som sin amerikanske motpart. Under Daytonförhandlingarna var Bildt en av tre ordförandena, men han hade ingen direkt kontroll över ”sitt team” som bestod utav representanter för de

västeuropeiska länderna Tyskland, Storbritannien och Frankrike (Neville-Jones, 1996: 48). Bildt själv menar dock att detta spelade mindre roll, eftersom hans roll var att leda och samordna arbetet mellan de europeiska delegationerna, och att man redan på förhand sett till att stå på samma våglängd i nästintill alla frågor (Bildt, 1997: 192).

Bildt hade väl planerade strategier och direktiv från kontaktgruppen och EU länderna om hur han skulle agera. Till en början var hans roll att koordinera kontaktgruppen bättre så att de stridande parterna inte skulle kunna utnyttja osämja bland dess medlemmar. Ett exempel kan dras från hans första möte med kontaktgruppen:

”Jag redovisade mina slutsatser i fyra punkter. För det första att det måste vara total samordning inom gruppen för att det skulle finnas någon möjlighet alls. Här fanns utrymme för förbättring...För det andra borde plan B-samtalen snabbt återupptas²...För det tredje borde vi inleda en separat dialog med de olika parterna om lösningar vad gällde karta och konstitution inom den vida ram som kontaktgruppen dragit upp...Och för det fjärde att få till stånd samtal om de militära och humanitära frågorna Det gällde inte minst mellan FN-kommandot och de bosniska serberna” (Bildt, 1997: 67).

Bildt försökte även använda sig utav tidigare sargade fredsplaner för att se vad parterna varit överens om. Detta kunde man senare ha som bas för att bygga vidare på. När USA senare klev in i spelet och Natobombningarna hade påbörjats förändrades Bildts roll. Han fick nu stå i skymundan av Holbrooke och agera understödjare. Hans viktigaste roll blev nu istället att förbereda olika frågor: ”Det var på detta som jag och mitt team koncentrerade oss. Holbrooke-teamet drogs ofta ner i det dagsaktuella. Vi hade en betydande del av den samlade kunskap byggts om de olika sakfrågor som skulle lösas” (Bildt, 1997: 152).

Väl under Daytonförhandlingarna hade Bildt och Holbrooke delat på huvudsakliga uppgifter där Holbrooke koncentrerade sig på kartans utseende, medan Bildt istället fokuserade på detaljsamtal kring delar av de konstitutionella arrangemangen, något som inte alltid var så lätt då alla parter endast ville diskutera kartan och vinna mer mark till den egna sidan (Bildt, 1997: 214). Eftersom Bildt i en formell mening inte representerade EU, trots att han fick sitt mandat från EU länderna (EU hade inte en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik) hade han inte samma fria tyglar som sin amerikanske motpart. Däremot hade han vid ett flertal tillfällen, som jag även tidigare nämnt, möjligheten att på egen hand manipulera utgången vid vissa kritiska situationer, just p.g.a. att han hade ett oklart mandat.

---

² Plan B innebar att samtliga stater som uppstått efter Jugoslaviens sönderfall skulle erkänna varandra (trots att omvärlden redan erkänt dem), i hopp om att ett ömsesidigt erkännande skulle få parterna att förplikta sig till att respektera de gränser som nu fanns.

4.2.3 "Issue strategy"

Richard Holbrooke lade större vikt vid själva frågornas substans än de procedurer som följer förhandlingar, såsom "trust-building" osv. Han använde sig utav "shuttle diplomacy" och sena nätter vid förhandlingsbordet för att få eftergifter, som man sedan kunde "låsa" genom diverse möten. Hans sjuumanna team både mörkade och avslöjade information för att på så sätt gynna processen (Curran – Sebenius – Watkins, 2004: 523).

Enligt Curran m.fl. ville Holbrooke först och främst ta sig an de enklare frågorna för att försöka hitta en gemensam grund. Han tyckte att de svårare frågorna såsom kartan, kunde hanteras senare eftersom de var för svåra. Däremot ville han inte lämna några frågor som kunde förhandlas orörda. Han och hans team föreslog olika förslag för parterna, men pressade inte alltför hårt kring sådana frågor, eftersom man inte tyckte att de kunde lösas innan mer grundläggande frågor retts ut. När de stridande parterna slutligen kom till Daytonförhandlingarna presenterade USA och Holbrooke ett helt paket som både täckte militära frågor, val, konstitution, mänskliga rättigheter, och internationella polisstyrkor. Detta gjorde man eftersom man ville att förhandlingarna skulle gå igenom och vara klara så snabbt som möjligt, genom intensiva förhandlingar (Curran – Sebenius – Watkins, 2004: 524).

Procedurer som följer förhandlingar var inte av intresse för Holbrooke, varpå han flera gånger manipulerade och höll information hemlig även för det internationella samfundet. Det viktigaste för honom var att få en fred så snabbt som möjligt, eftersom kongressen började bli otålig efter resultat.

Carl Bildt hade till en början en större fokus på de olika procedurer som följer vid förhandlingar. Han ville först och främst skapa en bättre miljö för kommunikation kontaktgruppen och olika EU-länder emellan, eftersom han insåg att koordination var det som saknats vid tidigare försök. Därför var möten med kontaktgruppen och olika huvudstäder, där han informerade och höll dem uppdaterade, en viktig del av Bildts arbete:

"Det hade visat sig att ett fredsarbete utan mycket fast förankring i de ledande huvudstäderna hade svårigheter att lyckas, eftersom det förr eller senare riskerade att kritiseras i någon av dem, och denna kritik skulle omedelbart utnyttjas av någon av konfliktens parter för att söka nya öppningar, nya möjligheter och nya förhållningar" (Bildt, 1998: 37).

Bildt försökte också, som jag tidigare nämnt, hitta en gemensam bas som förhandlingar kunde utgå ifrån, till skillnad från Holbrooke som mycket mer dikterade (åtminstone för serberna) vad man ville ha. Han ansåg precis som Holbrooke att själva frågorna var viktiga, men gav också utrymme till procedurer såsom "trust-building". Allteftersom diplomatin fortgick, blev dock de olika frågornas substans viktigare och viktigare för Bildt, som vid Daytonförhandlingarna koncentrerade sig på konstitutionella frågor.

Carl Bildt manipulerade vid ett flertal tillfällen de stridande parterna, men aldrig det internationella samfundet. För honom var detta en grundläggande förutsättning för att ett fredsarbete skulle ha chansen att lyckas.

4.3 ”Timing strategy”

Richard Holbrooke hade som mål att så snabbt som möjligt få fram fred. Den tvivelaktiga positionen som den amerikanska regeringen hade intagit fram till dess hade förföljt president Clinton, i synnerhet eftersom han hade kritiserat sin företrädare George Bush för att ha varit för passiv. Samtidigt visste Holbrooke att han var under tidspress eftersom man var rädd för inrikespolitiska reaktioner, där senaten och kongressen fasade över att detta kunde bli ”ett nytt Vietnam” (Holbrooke, 1998: 359).

Han försökte, enligt Curran, Sebenius och Watkins, visa upp sin styrka tidigt, genom att få till tidiga avtal om principer. Sedan använde han sig av flera påförda deadlines (som backades upp med hot om bombningar) för att få fram överenskommelser. Han använde sig av flera argument (som backades upp med statliga uppgifter) för att få parter att upphöra med offensiven. Ett exempel på detta är när han i oktober 1995, under ett möte med den Bosnienmuslimiska presidenten Alija Izetbegovic, använde sig utav amerikanska militäruppgifter för att övertyga honom om att den muslimska offensiven måste upphöra (Curran – Sebenius – Watkins, 2004: 525). Detta gjorde han eftersom man ansåg att parterna nu hade nått ett så kallat ”mutually hurting stalemate” där ingen sida längre hade en överhand som var tillräckligt stark för att vilja fortsätta kriga. Denna känsla för timing var en viktig del av Holbrookes arbete, då han hade låtit stridandet fortgå i nära två månader utan att föreslå en fredsplan. Nu var tiden inne, då det fanns en viss balans som gjorde att ingen av parterna kunde dominera förhandlingarna, vilket resulterade i Daytonavtalen.

Carl Bildt hade till skillnad från Holbrooke inte samma tidspress på att leverera, eftersom EU och FN hade försökt bringa fred i nästan fyra år utan att lyckas (Bildt, 1997: 31). Även om man från det internationella samfundets sida ville få slut på kriget innan ännu en ödesdiger vinter, hade Bildt inte samma press som sin amerikanske motpart. Han inledde sitt uppdrag med att först försöka bedöma läget och etablera kontakt med såväl de stridande parterna som det internationella samfundet.

Från början var det Bildt och hans medarbetare som ”höll i taktpinnen”, och införskaffade nödvändigt material, samtidigt som man förhandlade å kontaktgruppens och EU:s vägnar. Under denna period ville Bildt pressa parterna till att återuppta de så kallade Pan B-samtalen, som skulle leda till ömsesidigt erkännande parterna emellan, samtidigt som man inledde dialoger om karta och konstitution. Redan nu började man alltså planera inför de stundande fredsförhandlingarna (Bildt, 1997: 67). När USA på allvar steg in i rollen som

fredsmäklare, var Bildts uppgifter mer att bistå med nödvändig information och understödja.

I rollen som koordinatör var Bildts timing den rätta. Relationer mellan USA, EU och FN var svalare än på väldigt länge, och om inte Bildt hade försökt koordinera det internationella samfundet är det troligt att läget hade förvärrats ytterligare i samband med exempelvis Srebrenica-massakerna. Dessutom stundade eventuella fredsförhandlingar, då parterna började inse att fortsatt krigande inte är hållbart, samt. att Milosevic nu i högre grad "ville ha" fred och på så sätt lyfta sanktioner som skadade Jugoslavien ekonomiskt. Vid ett sådant tillfälle behövdes någon som informerade och fick det internationella samfundet att enas igen, samtidigt som man involverade USA. Därför var Bildts timing kring detta exceptionell.

4.4 Kulturella och personliga faktorer

Hittills har jag använt mig utav redan existerande kriterier för att försöka jämföra och påvisa skillnader/likheter hos två aktörer, Holbrooke/USA och Bildt/EU. Trots att dessa kriterier påvisar likheter såväl som skillnader, är helhetsbilden ändå alltför förenklad. Vi har hittills fått veta hur aktörerna agerat, men förklaringen till varför Holbrooke och Bildt hade olika roller kan även kompletteras genom att titta på deras kulturella skillnader samt personligheter och erfarenheter. Innan jag ger mig in på en sådan analys vill jag emellertid först och främst begränsa och definiera det komplicerade ordet kultur. Kevin Avruch menar att kultur ofta lämnas åt sidan när man skall undersöka förhandlingar och hävdar exempelvis:

"The second reason for not being encouraged by the treatment of culture in works on negotiation reflects the defective way in which the idea usually has been conceptualized....And even those of us who spend a lot of time trying to think seriously about culture often get discouraged by the baggage, conceptual as well as political, carried along with it" (Avruch, 2000: 340).

Avruch börjar sin definition av kultur med en form av uteslutningsmetod, dvs. han visar vad kultur inte är. Exempel på sådant som kultur inte är, kan vara; homogenitet (kulturer är inte homogena), en sed, tidlöshet (kulturer är föränderliga), en sak, det faktum att en person kan inneha flera kulturer, och tanken om att kulturer skulle vara jämnt fördelad genom en hel population (alla svenskar innehar inte en och samma kultur, och därför blir kultur inte lika med nationalitet). Avruch hävdar att kultur istället kan förklaras på följande sätt:

"Following Schwartz (1992: 324), I see culture as consisting of the 'derivates of experience, more or less organized, learned or created by the individuals of a population, including those images or encodements and their interpretations (meanings) transmitted from past generations, or contemporaries, or formed by individuals themselves'" (Avruch, 2000: 343).

Dock är dessa ”bilder” och ”meningar” som vi får från andra inte oföränderliga, utan förändras och återskapas genom erfarenheter. Dessutom tilldelas inte dessa ”bilder” vidare till en hel population, utan de är ojämnt fördelade (ibid.). Allt detta gör att exempelvis Holbrooke kan ha förstått Bildt bättre än andra kollegor från den amerikanska regeringen, och vice versa för Bildt. Detta eftersom de har skapat en professionell ”bild” av verkligheten som de inte delar med andra, och på så sätt har de en gemensam kultur.

Endast kultur räcker dock inte för att förklara varför medlarna agerade som de gjorde. Man måste även ta i beaktning deras personligheter. Kaushal och Kwantes hävdar exempelvis att ”Cultural factors also interact with personality (Triandis, 1994), however, this interaction needs to be taken into account when examining choices of responses to conflict as well” (Kaushal & Kwantes, 2005: 580).

Det jag nu kommer att behandla skall inte ses som en absolut sanning, utan endast ett försök att skrapa lite på ytan och bringa lite ljus på ett komplicerat, men dock väldigt betydelsefullt område kring medling och internationella förhandlingar. Jag kommer att på samma sätt som tidigare att först behandla Richard Holbrooke och hur hans erfarenheter och kulturella bakgrunder kan ha påverkat honom i rollen som medlare, för att sedan avverka Carl Bildt.

4.4.1 Richard Holbrooke – från duva till hök

Richard Holbrooke började sin politiska och diplomatiska karriär direkt efter att ha tagit sin examen från Browns universitet, som tjänsteman i Vietnam. Därefter åkte han tillbaka till USA och var rådgivare för Vietnam åt President Johnson, och var även medlem i den amerikanska delegationen under fredsförhandlingarna i Paris 1968. Holbrooke var även en av de kritiska rösterna till hur man hanterade kriget i Vietnam. Han var motståndare till att bomba landet eftersom han ansåg att metoderna var fel (Frontline, 1999).

Vad gäller det kulturella arvet som Holbrooke fått kan en studie genomförd av Metcalf, Bird, Shankaramesh, Aycan, Larimo och Valdemar användas. I studien tittar de närmare på kulturella tendenser vid förhandlingar, och även om de undersökta fallen främst gäller förhandlingar kring företag, kan generaliseringarna även dras till detta fall. Enligt författarna uppvisar t.ex. amerikaner en svagare tendens än många andra till att vilja förhandla fram specifika regler vid eventuella fördrag eller dokument (Metcalf m.fl., 2006: 388). Paralleller kan här dras till de nästan obefintliga strategier och planer för hur man skulle arbeta, när skyttelförhandlingarna drog igång.

Kaushal och Kwantes menar i sin tur att man inom individualistiska kulturer såsom i USA, visade en större vilja att använda fientliga metoder och konfrontationer vid konflikthantering, än kollektivistiska kulturer (Kaushal & Kwantes, 2006: 581). De menar alltså att den kulturella bakgrunden i allra högsta grad influerar målen och metoderna för konflikthantering. Detta hjälper oss att förklara den hårda linje som Holbrooke och hans medarbetare intog gentemot bosnienserbarna och varför Holbrooke var en starkt bidragande faktor till att Nato bombade bosnienserbiska mål.

Holbrooke var enligt bedömare en buffelliknande medlare som mer dikterade för parterna vilka resultat han ville se, än försökte få dem att mötas halvvägs. Han var hård och hade ibland en översittarattityd, men detta var enligt många vad som krävdes för att få saker att hända (Curran – Sebenius – Watkins, 2004: 528). Anledningen till varför Holbrooke hade en så hård attityd utåt och krävde så stor kontroll, även inom den egna gruppen kan delas upp i två delar. För det första hävdar han själv att det viktigaste för honom var att alla inom hans team, men även från andra delar av den amerikanska regeringens sida stod på samma spår. Misslyckandet med att koordinera den amerikanska förhandlingsdelegationen och delar av regeringen, utan fredsförhandlingarna med Nordvietnameser i Paris hade satt djupa spår hos Holbrooke:

”Despite an extraordinary delegation – Averell Harriman as leader, Cyrus Vance as his co-head, and Phillip C. Habib, the outstanding career Foreign Service officer of his generation, as number three – the team in Paris never had full backing from Washington. The military representatives on the negotiating team fought with Harriman and Vance, and sent frequent “back-channel” messages to the Pentagon that undermined the negotiators....No other experience was more important to me in preparing for the bosnian mission; I would not tolerate any similar internal divisions within our team, and the negotiating flexibility we needed could come only with the full backing of all the key members of the Principals Committee” (Holbrooke, 1998: 83).

Den andra anledningen till varför han hade en hård attityd, mot de stridande parterna (men i synnerhet gentemot bosnienserberna) var att han var övertygad om att detta är det enda sättet man kan få folk på Balkan att inte förgöra sig själva. Denna pessimistiska grundade han på egna erfarenheter. Som ung hade Holbrooke rest till Jugoslavien och stått på den exakta plats där prins Ferdinand av Österrike-Ungern blev mördad av en serbisk nationalist. 30 år senare (1992) befann han sig ännu en gång på bosnisk mark, denna gång som styrelsemedlem på International Rescue Committee, som var en flyktingorganisation. När Holbrookes och hans medarbetares bil skulle ta sig från Zagreb till Banja Luka stoppades bilen av en full, tungt beväpnad serbisk milis som tog med dem till polisstationen. Under resans gång han blev vittne till etnisk rensning, förstörda hus och byar, och har efteråt hävdat i tidningen Frontline: ”I had been in Vietnam for three and a half years, but I had not seen anything like that in Vietnam (Frontline, 1999). Dessa upplevelser, tillsammans med förlusten av sina medarbetare som omkom under en bilfärd, efter att de blivit beskjutna av bosnienserbiska soldater ledde till att Holbrooke, till skillnad från Bildt inte intog en neutral medlarroll, utan lade den största skulden på serber och bosnienserber.

Under Vietnamkriget var Holbrooke en av motståndarna till att bomba landet. Under sin tid som medlare i Bosnienkriget, men även under Kosovokriget, var Holbrooke en av de starkaste rösterna för Natobombningar. Han har hävdat att han själv, till skillnad från andra som inte trodde att bombningar skulle vara effektiva utan marktrupper, stöttade bombningar eftersom Bosnien inte skulle vara ett nytt Vietnam:

”Bosnia was not Vietnam, the Bosnian Serbs were not the Vietcong, and Belgrade was not Hanoi. The Bosnian serbs, poorly trained bullies and criminals, would not stand up to NATO air strikes the way the seasoned and indoctrinated Vietcong and North Vietnamese had. And, as we had seen in the Krajina, Belgrade was not going to back the Bosnian Serbs up the way Hanoi had backed the Vietcong” (Holbrooke, 1998: 93).

4.4.2 Carl Bildt – Värnplikt för Europa

Carl Bildt, ättling till statsminister Gillis Bildt (1888-1889), inledde sin politiska karriär när han var 23 år gammal, då han blev ordförande i Fria moderata studentförbundet. Sedan dess har han varit Sveriges statsminister och blandat politiska uppdrag med uppdrag i företag. Han beskrivs ofta som arrogant i sitt sätt att vara. Thorvald Stoltenberg, som var FN:s medlare under Bosnien beskriver Bildt som direkt och ärlig. Detta, menar han, är hans stora styrka, men också hans svaghet internationellt, eftersom direktheten skapar problem för honom (SvD: 7 januari 2007). Jag anser dock att denna direkthet kombinerat med att han till skillnad från amerikanerna var beredd att även förhandla med bosnienserberna, hjälpte honom att få en trovärdighet som neutral och öppen medlare hos alla parter. När denna bild hade skapats av honom var det lättare för honom att vid kritiska tillfällen manipulera parterna, såsom vid Daytonavtalens slutskede.

Vid användande av Kaushals och Kwantes studie kan vi tänka oss att Sverige kan klassas i kategorin kollektivistiska kulturer. Enligt författarna handlar det inte om att dra gränser runt något öst- och västtänkande där öst har en kultur och väst en annan, utan dessa kulturer är mer korsade och kan finnas lite varstans utan tydliga gränsdragningar (Kaushal & Kwantes, 2006: 581). Mitt argument till varför Sverige faller under kategorin kollektivistiska kulturer grundar sig främst på följande tankegång. Efter att ha haft ett socialdemokratiskt styre (självfallet med några undantag) i nära 100 år - där värderingar skapats såsom den såkallade ”jantelagen” och slagord som ”alla ska med”, samt en solidaritetspolitik som syftar till att ta hand om alla sina medborgare, men som samtidigt gör så att ingen riktigt kan sticka ut - torde även en inbiten moderat som Carl Bildt ha formats av sin miljö och tagit till sig en stor del av denna kollektiva kultur.

Enligt Kaushal och Kwantes föredrar kollektivistiska kulturer att förmå samsämja mellan parter och de föredrar även konflikthantering som syftar till att minska fientlighet. De menar även att kollektivistiska kulturer i utsträckning kan tänka sig att undvika konflikt för att bibehålla ett gott förhållande, än individualistiska kulturer. (Kaushal & Kwantes, 2006: 582). Paralleller kan härmed dras till hur Bildt intog en mer neutral roll än Holbrooke samt hur han ständigt försökte koordinera det internationella samfundet, som han ansåg var nyckeln till att överhuvudtaget ha en chans att nå fred (Bildt, 2005: 3). Dessutom kan Bildts neutrala roll ha bottnat i en lång tradition av svensk neutralitetspolitik.

Även Bildt hade personliga erfarenheter som påverkade hans medlarroll. Som statsminister upplevde han de politiska och ekonomiska effekterna av flyktingströmmar. Bildt, som kommer från ett land med en lång tradition av fred och samarbete, fick först se krigets hemska sidor när han som statsminister befann

sig i Bosnien 1992. Han märkte plötsligt hur han befann sig mitt bland muslimska flyktingfamiljer som fördrivits från sina hem. Bildt som själv var småbarnsförälder har senare berättat att han efter hemkomsten fann kontrasten till Stockholms julpynt för stor, och föll i gråt. Detta påverkade honom djupt, och han inledde senare sitt tal i Daytonförhandlingarna med att säga ”Vi är skyldiga barnen i Bosnien en framtid” (SvD, 7 januari 2007).

Carl Bildt blev i början av sitt uppdrag i Bosnien beskjuten vid två tillfällen, först på väg ner till Sarajevo över Igmanbergen och någon dag senare vid en helikopterfärd. Troligtvis var beskjutningarna utförda av både bosnienserber och muslimer. (Bildt, 1997: 83-88). Bildt har dock en mer avslappnad inställning både till människorna på Balkan och till sin neutrala roll än sin amerikanske motpart.

Under ett tal på 10-årsjubileet av Dayton sade Bildt:

”Today I should have been in Stockholm attending a meeting of the Constitutional Commission set up to review and amend our constitution. There are a number of difficult issues to adress, including such connected with our membership of the European Union, and there are fairly divergent views on what should be done. But the way that is our tradition I expect us to find a reasonable compromise by the time we are scheduled to submit our proposals in 2008 prior to the parliamentary elections the coming year” (Bildt, 2005: 8).

Denna ”svenska” inställning om att man kan lösa allting och mötas halvvägs genom diskussion, gjorde att Bildt i grund och botten hade en mildare människosyn än Holbrooke och hade en stark tro på samarbete. Därför var han fast besluten om att få det internationella samfundet att stå eniga, och därför ansåg han att detta var nyckeln till fred för folk i Bosnien.

5 Slutledning

Hittills har jag försökt analysera och avslöja Richard Holbrookes och Carl Bildts medlingssätt och strategier, under sina månader som medlare i Bosnienkonflikten. Mitt syfte med denna uppsats har varit att vidare göra existerande antaganden om medling mer komplexa. Den rådande litteraturen anser jag vara alltför förenklad, ofta med en syn som hittar enkla lösningar på problemen. Exempelvis tar Curran, Sebenius och Watkins upp två olika undersökningsfall med två olika typer av medlare som ”fick jobbet gjort” och menar att det inte alltid är så enkelt att veta vilken typ av medlare som behövs för ett visst fall. Samma typ behöver inte fungera på två olika fall, och de menar att enkla generaliseringar därför är felbara (Curran – Sebenius – Watkins, 530-531). Jag har genom min analys av två i grund och botten väldigt olika typer av medlare - med olika bakgrunder, och bundna av olika strukturer – försökt visa att även deras studie, liksom andra kan vara alltför simplificerad. Anledningarna har jag försökt visa i min analys och är bl.a. följande:

Existerande medlingsteorier tenderar att vara aktörscentrerade och negligera strukturer. Anledningen till att Richard Holbrooke hade en mer central roll än Carl Bildt, när USA väl klev in i bilden, var att USA stod som världens enda supermakt, både militärt och ekonomiskt. Hade Carl Bildt representerat USA och Holbrooke en regional organisation som EU, så hade säkerligen även Carl Bildt haft friare tyglar att arbeta som han önskar. Därmed inte sagt att han hade använt sin frihet på samma sätt. Helt klart finns det klara skillnader de två männen emellan. Medan Holbrooke i sitt medlingssätt kunde vara kraftfull, hård, manipulerande, dominant, icke-neutral och använda sig av både piska och morot – var Carl Bildt neutral, direkt, koordinatör, som egentligen bara hade övertalningsförmåga som vapen. Även deras kulturella och personliga bakgrunder har styrt deras medlingssätt och strategier. Jag har exempelvis nämnt hur Holbrooke misstrodde bosnienserbarna p.g.a. personliga erfarenheter, samt hur Carl Bildt var ”svensk”, i den bemärkelsen att han trodde på samarbete och att man kunde mötas halvvägs.

För att svara på frågan om vilka likheter och skillnader det fanns de båda medlarna emellan vill jag påstå att skillnaderna är långt mycket större än likheterna. Holbrooke hade fria tyglar och en enorm uppbackning av den amerikanska regeringen. Dock hämmades han av att han inte kunde pressa de bosniska muslimerna till att göra eftergifter p.g.a. inrikespolitiska förhållanden i USA och detta skapade ibland oroväckande problem för honom (se Carnevale & Arad, 1996: 40). Han hade inga klara planer eller strategier när han väl kom till regionen utan arbetade från ett ”dag till dag” basis där strategier kunde skifta beroende på vad Holbrooke tyckte var rätt. Agerade under en stor tidspress p.g.a. inrikespolitiska förhållanden, samtidigt som han manipulerade och höll

information undagömd från de stridande parterna, men också från det internationella samfundet.

Bildt kom istället in i uppgiften med väldigt låga förväntningar på sig från omvärlden att få ett snabbt slut på konflikten, eftersom man från europeisk sida hade försökt hitta en lösning i över tre år. Han hade inte alls samma fria tyglar som sin amerikanske motpart, utan fick ständigt direktiv från europeiska huvudstäder, men han hade däremot ett val som Holbrooke inte riktigt hade, nämligen försöka agera helt neutral i sin medlarroll. Dessutom arbetade han på ett sätt som innebar att man skulle öka samförståndet och mötas halvvägs, mellan de stridande parterna men även inom det internationella samfundet.

Likheter finns också där. Både Holbrooke och Bildt är medelålders vita män, som båda har ett rykte om sig att vara arroganta och lite buffliga. Båda två har även skiftat sina politiska uppdrag med privata sådana och båda hade innan sina uppdrag erfarenheter i området som påverkade dem djupt. Trots detta var skillnaderna ändå större.

Hade då freden uppnåtts om endast en av herrarna hade varit inblandad? Jag har således kommit fram till att svaret på frågan är nej. Båda spelade viktiga roller för utgången på helt olika sätt. Utan Holbrookes och USA:s förmåga att gå i täten och ta kommandot, samt. förmågan att utdela morot och piska hade inte en varaktig fred uppstått. När Holbrooke hotade med bestraffning visste parterna att det inte var tomt prat. Utan Bildts roll som koordinator, samt hans ständiga vilja att få parterna att mötas halvvägs hade det internationella samfundet varit lika förvirrade och i konflikt med varandra, som tidigare, vilket de stridande parterna hade kunnat utnyttja. Dessutom gjorde hans neutralitet så att även bosnienserberna kände sig delaktiga, vilket är en grundsten för en varaktig fred. Kort och gott kan man säga att båda kompletterade varandra väldigt bra.

Jag har härmed försökt visa att "ett recept" till hur medlare skall agera inte är möjlig, utan att varje fall är unikt och förmodligen kräver flera olika strategier. Även min egen studie kan sägas vara en förenkling, eftersom jag endast tagit upp Holbrooke och Bildt. I själva fallet fanns det även andra viktiga aktörer som spelade centrala roller. FN är en sådan, men även Ryssland som kan sägas var en skyddspatron åt serberna och bosnienserberna. En av Bildts föregångare Lord Owen är en annan, som arbetade i tre år och lade upp fredsförslag som inte antogs, men som i slutändan ändå liknade den som godtogs i Dayton. Jag har dock varit tvungen att avgränsa mig, samtidigt som jag försökt visa komplexiteten på olika nivåer. Min förhoppning är dock att andra skall ta vid där jag slutat och gå ännu djupare in detta område av mångfacetterade och svårlösta – men dock så nödvändiga i vår tid – sidor.

6 Referenser

- Allen N., Susan – Strimling, Andrea, 2006. "Coordination in Conflict Prevention, Conflict Resolution and Peacebuilding", *International Negotiation*, nr 11, s. 1-6.
- Avruch, Kevin, 2000. "Culture and Negotiation Pedagogy", *Negotiation Journal*, vol. 16, nr 4, s. 339-346.
- Backman, Jarl, 1998. *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Bercovitch, Jacob, 2002. *Studies in International Mediation*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Bildt, Carl, 2005. "Peace after War: Our experience". http://www.tannerlectures.utah.edu/lectures/Bildt_2006.pdf. (The Tanner lectures on human values, Cambridge University, 2 mars 2005), 5 augusti 2007.
- Bildt, Carl, 2005. "Bosnia between 1995 and 2014" *International Conference for Bosnia and Hercegovina Geneva, October 20, 2005*, (tal publicerat på nätet), <http://www.bildt.net/dbdocuments/cb000116.doc>. 10 augusti 2007.
- Bildt, Carl, 2001. "A second chance in the Balkans", *Foreign Affairs*, 1 januari 2001.
- Bildt, Carl, 2000. "Force and Diplomacy", *Survival* vol. 42, nr 1, s. 141-148.
- Bildt, Carl, 1997. *Uppdrag fred*. Stockholm: Norstedts Förlag AB.
- Bjereld, Ulf – Demker, Marie – Hinnfors, Jonas, 2002. *Varför vetenskap*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Carnevale J., Peter – Arad, Sharon, 1996. *Resolving International Conflicts: the Theory and Practice of Mediation*. London: Lynne Reider publishers inc.
- Carnevale J., Peter, 2002. *Studies in International Mediation*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Crocker A., Chester – Hampson O., Fen – Aall R., Pamela, 2002. *Studies in International Mediation*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Curran, Daniel – Sebenius K., James – Watkins, Michael, 2004. "Case Analysis – Two Paths to Peace: Contrasting George Mitchell in Northern Ireland with Richard Holbrooke in Bosnia-Hercegovina", *Negotiation Journal*, Oktober 2004, s. 513 – 536.
- Eriksson, Göran – Holmström, Mikael – Mellgren, Fredrik – Danielsson, Dan, 2007. "Bildt väcker hoppet hos vänstern och splittrade känslor internationellt", *Svenska Dagbladet*, publ. 14 januari 2007. http://www.svd.se/dynamiskt/inrikes/id_14417213.asp, (10 augusti 2007).
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2004. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 2:a uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

- Glitman, Maynard, 1996. "US Policy in Bosnia: Rethinking a Flawed Approach", *Survival*, vol.38, nr. 4, s. 66-83.
- Holbrooke, Richard, 1999. "Kosovo to East Timor – a First Draft of History", *New Perspective Quarterly*, hösten 1999.
- Holbrooke, Richard, 1999. "Frontline Television", intervju online. <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/military/guys/holbrooke.html>. 5 augusti, 2007.
- Holbrooke, Richard, 1998. *To End a War*. New York: Random House, Inc.
- Kaushal, Ritu – Kwantes T., Catherine, 2006. "The role of culture and personality in choice of conflict management strategy", *International Journal of Intercultural Relations*, 30 (2006), 579-603.
- Kleiboer, Marieke, 2002. *Studies in International Mediation*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Landmann, Todd, 2003. *Issues and Methods in Comparative Politics: An Introduction*. 2:a uppl. London: Routledge.
- Lundquist, Lennart, 1993. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur.
- Marsh, David – Furlong, Paul, 2002. *Theory and Methods in Political Science*. 2:a uppl. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- McAnulla, Stuart, 2002. *Theory and Methods in Political Science*. 2:a uppl. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Metcalf E., Lynn – Bird, Allan – Shankarmahesh, Mahesh – Aycan, Zeynep – Larimo, Jorma – Valdemar D., Didimo, 2006. "Cultural tendencies in negotiation: A comparison of Finland, India, Mexico, Turkey, and the United States", *Journal of World Business*, 41, s. 382 – 394.
- Mønnesland, Sven, 1993. "Vance-Owen planen for Bosnia-Hercegovina – vil den bringe fred?", *Nordiskt Østforum* vol. 7, nr.1 s. 54-61.
- Neville-Jones, Pauline, 1996. "Dayton, IFOR and Alliance Relations in Bosnia", *Survival*, winter 96-97, s. 45-65.
- O'Shea, Brendan, 1998. *Crisis at Bihac: Bosnia's bloody battlefield*. Gloucestershire: Sutton Publishing Limited.
- Sahadevan P., 2006. "Negotiating Peace in Ethnic Wars", *International Studies*, vol.43, nr 3, s. 239-264.
- Stoker, Gerry – Marsh, David, 2002. *Theory and Methods in Political Science*. 2:a uppl. Hampshire: Palgrave Macmillan
- Stoltenberg, Thorvald – Eide, Kai, 1996. *De tusen dagene: fredsmeklere på Balkan*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Van Es, Robert, 2002. "Moral Compromise: Owen and Holbrooke Mediating the Bosnia Conflict", *International Negotiation*, nr. 7, s. 169-183.
- Webb, Keith – Koutrakou, Vaissiliki – Walters, Mike, 1996. *Resolving International Conflicts: the Theory and Practice of Mediation*. London: Lynne Reider Publishers, Inc.
- Zartman, William I., 2002. *Studies in International Mediation*. Hampshire: Palgrave Macmillan.